

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

КРУГЛОГО СТОЛУ

«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Цимбал Аліна Юріївна,

здобувач факультету психології політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент
Третьякова Тетяна Миколаївна

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ФОРМУВАННІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Екологічна свідомість виступає важливим чинником у формуванні соціально відповідального ставлення до природи, а також підтриманні психічного здоров'я людини. Юридична психологія акцентує увагу на тому, що ставлення людини до екологічних проблем впливає не лише на навколишнє середовище, а й на її внутрішній психологічний стан. Усвідомлення важливості природних ресурсів та відповідальне ставлення до їх збереження знижує рівень тривожності, що виникає на фоні екологічних загроз, формуючи почуття контролю та причетності до подолання глобальних викликів.

Сучасні глобальні екологічні проблеми потребують невідкладних рішень, а ефективність цих рішень значною мірою залежить від екологічної свідомості суспільства. Дослідження в галузі юридичної психології дозволяють розкрити, як цінності, переконання, соціальні установки та рівень знань можуть впливати на поведінку людини у сфері охорони природи. Формування екологічно орієнтованих переконань сприяє відповідальному ставленню до довкілля та покращенню психологічного добробуту, оскільки дає можливість відчувати особисту участь у збереженні екосистеми.

Дослідження Буркута Б., Куць Н., Houlden V., Weich S. демонструють, що екологічна свідомість і природоохоронна поведінка формуються під впливом культурних і психологічних чинників, таких як усвідомлення важливості навколишнього середовища та підтримка природних ресурсів. Вчені наголошують на позитивному впливі зелених зон на психічне здоров'я, оскільки вони знижують рівень стресу і заохочують до екологічно відповідальної поведінки.

Юридична психологія розглядає, як екологічні та соціальні умови впливають на мислення, емоції та дії людини,

підкреслюючи, що середовище не лише відображає соціальні норми, але й формує їх. Формування екологічних цінностей відбувається через взаємодію суспільства з довкіллям, що, у свою чергу, впливає на їх відповідальне ставлення до природи. Люди, які усвідомлюють важливість своїх дій для довкілля, частіше демонструють екологічно відповідальну поведінку. Концепція ноосфери, яка прагне гармонії між людиною та природою, підкреслює значення екологічної свідомості: внутрішня екологічна рівновага позитивно відбивається на стані біосфери.

Люди часто відчують емоційний зв'язок із природою, виражаючи своє ставлення до неї через творчі прояви, що поглиблює розуміння їхнього взаємозв'язку з довкіллям. Однак психологічні бар'єри, такі як страх перед змінами або невпевненість, нерідко заважають екологічно відповідальній поведінці, особливо серед молоді, яка усвідомлює важливість екології, але через внутрішні суперечності не завжди діє згідно з власними переконаннями [1, с. 197].

Дослідження свідчать, що особистісні риси, як-от відкритість до нового та відповідальність, позитивно впливають на участь у природоохоронній діяльності. Люди, які цінують новий досвід, більшою мірою усвідомлюють наслідки своїх дій, а чесність та скромність сприяють раціональному використанню ресурсів. Також оточення, де екологічна активність є соціальною нормою, підтримує формування цінностей, орієнтованих на суспільне благо. Державні програми та освітні ініціативи є важливими складовими цього процесу, оскільки вони розвивають екологічну свідомість і зміцнюють соціальні цінності [4].

Екологічна свідомість включає когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти: когнітивний спирається на знання та досвід, емоційний відображає почуття зв'язку з природою, а поведінковий – готовність до екологічних дій. Разом ці складові формують намір людини сприяти охороні природи. Рівень екологічної свідомості впливає на стиль життя, зокрема на вибір транспорту, упаковки та енергоспоживання [2, с. 6–7].

Сучасні екологічні проблеми чинять суттєвий вплив на психічне здоров'я, викликаючи в людей емоційні реакції – від занепокоєння до депресії. Екологічні катастрофи можуть призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу

(ПТСР) серед тих, хто пережив подібні події, що підкреслює загрозу не лише фізичному середовищу, але й психічному благополуччю. Юридична психологія розглядає важливість комплексного підходу до вирішення екологічних викликів, що включає психологічну допомогу людям із «еко-тривогою». Програми екологічної освіти, які враховують емоційні аспекти сприйняття, допомагають долати страх і мотивують до дій, що зменшує відчуття безсилля. Розуміння емоційних аспектів реакції на екологічні зміни стає важливим чинником для стимулювання сталого розвитку, оскільки еко-тривога може бути мотивацією для екологічної відповідальності.

Соціальні фактори, такі як культурні цінності та соціальні норми, впливають на формування екологічної свідомості. Люди охочіше діють екологічно відповідально, якщо бачать підтримку таких дій з боку близького соціального оточення. Соціальна ідентичність також сприяє екологічній свідомості та зміцнює готовність захищати природу. Вона проявляється через зв'язок з громадою, нацією та світом і підвищує відчуття солідарності. На національному рівні соціальна ідентичність може:

1. Сприяти активній підтримці екологічних ініціатив (ефект ліфта).
2. Підсилювати вплив соціальної ідентичності на готовність підтримувати природоохоронні дії (ефект підсилювача).

Таким чином, соціальна ідентичність стає не лише індивідуальним, але й культурним чинником, який підвищує відповідальність за екологічний стан довкілля [3, с. 275].

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки: формування екологічної свідомості є багатогранним процесом, що охоплює когнітивні, емоційні та поведінкові складові. Усвідомлення екологічних викликів і розвиток цінностей на захист довкілля заохочують людей до відповідальної поведінки щодо природи. Незважаючи на те, що еко-тривога може викликати негативні емоції, вона також служить сильним стимулом для екологічної активності. Соціальні чинники, такі як підтримка з боку спільноти та вплив культурних норм, сприяють укріпленню екологічних переконань, що збільшує готовність діяти для сталого розвитку та гармонійного співіснування з природою.

Список використаних джерел

1. Буркут Б. Формування екологічної свідомості та культури як засоби екологічного виховання студентської молоді. *Екологія. Людина. Суспільство*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2023. С. 196–200.

2. Куць Н. Екологічна свідомість українців & довкілля. *Екологія. Право. Людина*. 2020. С. 31. URL: <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/ekosvidomist.pdf>

3. Школьник Е., Іголкін С. Фактори впливу на екологічну свідомість громадян: огляд зарубіжних досліджень. *Public Administration and Regional Development*. 2020. № 7. С. 270–285.

4. Mouchrek M. L., et al. Investigating environmental values and psychological barriers to sustainable behaviors among college students. 2023. URL: <https://journals.library.columbia.edu/index.php/consilience/article/view/10153>

Ключові слова: екологічна свідомість, сучасні глобальні екологічні проблеми, внутрішня екологічна рівновага, екологічні катастрофи, соціально-правова відповідальність.

Keywords: environmental consciousness, modern global environmental problems, internal ecological balance, ecological disasters, social and legal responsibility.

Фартух Олена Олегівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	124
Цимбал Аліна Юріївна РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ФОРМУВАННІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.....	127
Цільмак Олена Миколаївна ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	131
Чачко Світлана Леонідівна ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЕСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ В УКРАЇНІ	134
Чередник Катерина Віталіївна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	137
Чумаченко Василина Ігорівна ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ВИРОБНИЧИХ КОЛЕКТИВАХ	141
Шмаленко Юлія Іванівна КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	144
Ягодкін Вадим Вікторович, Дудник Руслан Миколайович ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА В УСТАНОВІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ.....	147